

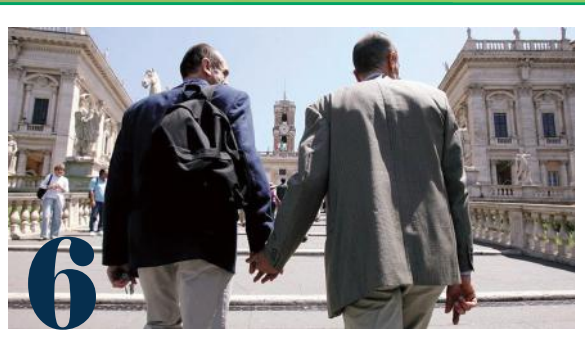

februari 2015
jrg. 32 nr. 1

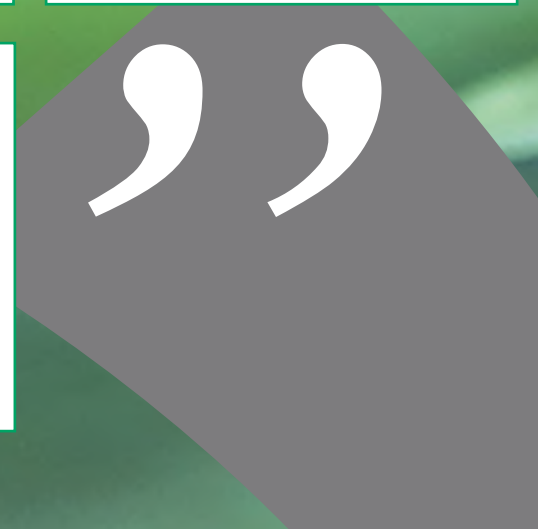

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

14
"PAUS FRANCISCUS IS UITEINDELIJK EEN CONSERVATIEVE EN AUTORITAIRE MAN, NAAR IK VREES."

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt vijfmaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Overname van artikelen is toegestaan

mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2015 Mariënborg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur

Leon Goertz, redacteur

Ad Krijnen, redacteur

Leo Le Large, redacteur

Jacques van Leeuwen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen

Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Berne Media | uitgeverij abdijs van Berne

Druk

Bek maakt communicatie, Veghel

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Het lidmaatschap van de Vereniging bedraagt € 30,- per jaar; daarbij is het abonnement op 'Mariënborg Magazine' inbegrepen. Ook krijgt men dan de Specials toegestuurd. Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het secretariaat of via de website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68; BIC code NLRABO2U.

De Mariënborgvereniging is ANBI erkend.

Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Bestuur Mariënborg

Henk Baars, voorzitter, 070-3596817

Tom van den Beld, 1^e secretaris, 070-3838284

Lidy Verdegaal, 2^e secretaris,

Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730

Michel Besnard, lid, 040-2810073

E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

Leon Goertz: EEN GEDACHTE GOD

06

Leo Le Large: GELOVIGEN VAN HETZELFDE GESLACHT

09

Britta Baas: DE ISLAM IS EEN GODSDIENST VAN VREDE

12

Peer Verhoeven: HET AFSCHEIDSETENTJE

14

Lidy Verdegaal: ANDRÉ LASCARIS, EEN EIGENTIJDSE PREDIKER

17

Koos van der Werff: VOL ARGWAAN EN TWIJFEL OP ZOEK NAAR DE WAARHEID

20

Leo Le Large: GELUKKIG HEBBEN WE ANTOINE BODAR NOG...

22

Lezers: SCHRIJVEN MEE

23

Leon Goertz: WISSEWAS

24

HET KARIGE LAATSTE ETENTJE

EN VERDER DE COLUMNS:

- 07 LLL: PRIESTER
- 08 HUUB SCHUMACHER: HET GAMALIËL-BEGINSEL
- 10 ERIK JURGENS: JESJOEA BEN YOSEF
- 23 LEON GOERTZ: SUIS

Bestuur en redactie vragen aan allen die dit lezen om:

- familie, vrienden en kennissen te wijzen op het bestaan van Mariënborg Magazine en hen te enthousiasmeren om een abonnement te nemen;
- adressen van kandidaten voor toezending van een proefnummer aan het secretariaat door te geven;
- adressen door te geven van degenen aan wie men een geschenk-abonnement wil geven.

Het volgende nummer verschijnt in de laatste week van april. Bijdragen graag uiterlijk 31 maart aan het redactie-adres.

inhoud

NIEUW EN BETER!

Ons 'Mariënborg Magazine' gaat dit jaar een periode van vernieuwing en verbetering in. Het belangrijkste is, dat we ons voegen in de eigentijdse trend door over te stappen op kleurendruk. En nog beter: we breiden (voorzichtig) uit door u een nummer extra te geven. Dit jaar dus vijf nummers en dat zonder prijsverhoging! Intussen beraden wij als redactie ons over de wijze waarop wij de inhoud nog meer vernieuwend en bijdetijds kunnen gaan maken.
REDACTIE

DE BOK EN DE HAVERKIST

Het komende decennium zijn er in het Utrechtse aartsbisdom duizenden kerkbanken en ca. 250 kerkorgels te koop. Aartsbisschop Willem Jacobus kardinaal Eijk heeft immers laten weten, dat hij voorziet dat in 2028, wanneer hij met pensioen gaat omdat hij dan 75 wordt, het bisdom genoeg zal hebben aan een stuk of 20 parochies met even zoveel kerken. De rest kan dicht, en dat zijn er nu nog tegen de 300. Een massale krimp dus, voorspelt de kardinaal.

Veel protest tegen deze rigoureuze stelling. De emeritus theologie-hoogleraar van Tilburg, Jozef Wissink, noemde dit 'masterplan' van de kardinaal "de verwoesting van een bisdom". En enkele dagen later verklaarden al een kleine 100 kerkwerkers, dat zij het volledig met Wissink eens waren.

Natuurlijk reageerde het bisdom daarop, in de persoon van het hoofd communicatie, Roland Enthoven (Eijk deed er weer eens het zwijgen toe!). Deze meende dat "priester Wissink van kardinaal Eijk een zondebok maakte". Wij zouden liever zeggen: 'een bok op de haverkist'. Die haverkist is nl. de in de opleiding van de kardinaal bij hem erin gebrainwashte stelling, dat alleen onder priesterlijk gezag r.-k. geloven kan bestaan. En als je dan voorziet dat er in 2028 nog maar 19 priesters zullen zijn, hef je alle priesterloze parochies gewoon op, doe je de kerken dicht en breng je de orgels naar de veiling.

Omdat Eijk niet wil toestaan dat geloofsgemeenschappen dichtbij huis een plek behouden waar zij samen kunnen komen, ook al is er geen gewijde ambtsdrager beschikbaar, verdwijnen veel van deze gemeenschappen. Gelovigen vervreemden van hun vertrouwde geloofsplek; zij worden uit de kerk verjaagd. Het wegvallen van een geloofsgemeenschap heeft ook een grote maatschappelijke impact. Veel vrijwilligers die ook naast de kerk dikwijls maatschappelijke taken vervullen, haken af. De sociale cohesie verdwijnt en de diaconie verkommert. De kardinaal verhaast aldus willens en wetens het eveneens actuele proces van de sociale en culturele ontmanteling van talrijke dorpsgemeenschappen.

Wij zouden de gelovigen willen oproepen om de verantwoordelijkheid in eigen hand te nemen. In deze fase van het katholicisme in Nederland moeten wij zelf opnieuw de structuren bouwen waarin geloofsgemeenschappen in welke vorm dan ook kunnen gedijen. De vele onafhankelijke geloofsgemeenschappen die de laatste tijd zijn ontstaan, bewijzen dat het kan. En zo'n kardinaal moet na zijn pensioen eerst maar eens wat theologie gaan doen.

Gelukkig is de ene bisschop de andere potentiaat niet. In het bisdom Groningen-Leeuwarden, dat met dezelfde problemen zit, moeten van de 80 geloofsgemeenschappen eveneens 19 groot-parochies worden gemaakt. Maar bisschop Gerard de Korte wil die juist wel zoveel mogelijk in stand houden, hij wil zich niet door de kerkelijke krimp "laten gijzelen". Hij verklaarde: "Door alleen te denken in termen van krimp dreigt elk enthousiasme te doven."

Dit alles geeft wel te denken over wat onze bisschoppenconferentie eigenlijk voorstelt. Het schijnt dat ze daar op hun vergaderingen elkaar altijd nog met "u" aanspreken.

Redactie

In veel landen heerst politieke en sociale onrust en staan volksgroepen elkaar naar het leven. Elk daarvan meent het recht aan eigen kant te hebben. Overleveringen en geloofsovertuigingen gelden als legitimatie voor wat ze doen. Naast objectief waarneembare wetenschappelijke feiten steunt een en ander niet zelden op veronderstellingen en bedenksels die voor de buitenstaander slechts inbeelding zijn en niet thuishoren in het publieke overleg. Vaak speelt religie daarin een bedenkelijke rol. Dit is met name het geval in het Midden-Oosten waar Israëliërs en Palestijnen elkaar bevechten. Waarom loopt het daar zo vast? Een zoektocht naar een mogelijke oorzaak.

EEN GEDACHTE GOD

Sinds de mens zich als denkend wezen ontwikkelt, proberen zijn hersenen alles om hem heen met het verstand te vatten. Veel daarvan weet hij inderdaad in de greep te krijgen en aan gelijkgezinden mee te delen. Zo ontwikkelt zich in elke clan, stam en volk een eigen omgangstaal om ontdekkingen, veroveringen, uitvindingen en handigheden aan elkaar mee te delen. Eerst nog in geluiden en woorden die nagebootst worden, later door rooksignalen en tamtangeluiden en tenslotte in geschreven woorden die in eindeloze variaties vermenigvuldigd worden.

Zo is er in enkele millennia een opeenstapeling van ooit gedachte bedenksels, wetenswaardigheden en feiten aan ons overgeleverd. Dit is een enorme schat aan wijsheid die met name voor de exacte wetenschappen de voedingsbodem is voor verdere ontwikkelingen. Het gaat hierbij doorgaans om de beschrijving van de werkelijkheid die door middel van wetenschappelijke formules en proeven een

bepaalde theorie als deugdelijk bewijs van de werkelijkheid vastlegt. Zo heeft alles wat onze aardbol uitmaakt steeds minder geheimen die nog te ontdekken zijn.

INGEBEELDE WERELD

Bij de nog niet bewijsbare en dus slechts vermoede werkelijkheid, die dus voor ons verstand niet te vatten en vooralsnog in nevelen gehuld is, treedt in de mens echter in plaats van het verstand een ander mechanisme in werking. Dat is het gevoel dat zich uit in vermoedens, die naast de bewijsbare werkelijkheid, een eigen bestaan gaan leiden. Dat is de wereld van de fantasie, van de inbeelding en wenselijkheid en van de vooringenomenheid. Naast deze fantasiewereld bestaat er een wereld die het huidige bevattingsvermogen van de mens overstijgt, die louter bestaat uit inbeelding. Deze ingebeelde wenswereld drukt de mens doorgaans uit in begrippen als mysterie, mythe en wonder waarvan denkbeeldige gestalten als engelen, geesten, en goden uitdrukkingsvormen zijn. In onze cultuur is dit doorgaans verwoord in 'er is meer tussen hemel en aarde', waaraan soms de benaming van een persoonlijk Opperwezen wordt toegekend

zoals Jahweh, Allah of God.

Hoewel deze ingebeelde wereld niet bewijsbaar is, bestaat ze toch wel echt in de persoonlijke beleving van mensen en heeft ze soms, net als bijvoorbeeld bij verliefdheid, een enorme invloed op het denken en doen van mensen in het leven van alledag. Veel soorten van religie en godsdienst komen hieruit voort en bepalen voor een groot deel het ethisch handelen van velen die als zodanig onze samenleving haar feitelijke, hedendaagse vorm geven.

WETEN EN GELOVEN

Deze twee werelden, de wetenschappelijke bewijsbare werkelijkheid en de ingebeelde wereld, die men voor het gemak kan onderscheiden in de wereld van het weten en die van het geloven, bestaan dus naast elkaar en beïnvloeden elkaar en vullen in zekere zin elkaar aan. Daar is niets mis mee. Wel dient men ze steeds van elkaar te onderscheiden als aparte werelden en werkelijkheden.

De wereld van het weten is een publiek gegeven, voor iedereen een werkelijkheid, zoals bijvoorbeeld de zwaartekracht. Die van het geloven is een strikt persoonlijke en interne beleving; een werkelijkheid die niet geldig is voor het openbaar circuit van bijvoorbeeld de politiek en de samenleving in het algemeen. Wanneer men beide werelden als één werkelijkheid hanteert, dan leidt dat tot hopeloze misverstanden en dramatische ontwikkelingen in het openbare leven. Dit is actueel in het conflict op talloze plekken in de wereld waar fundamentalistische geloofsovertuigingen en fanatieke ingebeelde opvattingen de wereld naar hun hand willen zetten. Dit misverstand is ook een van de redenen waarom het conflict in Palestina in een impasse zit.

INBEELDING ALS DOGMA

Wanneer een joodse vrouw op de televisie hartstochtelijk beweert dat God aan hen dit land beloofd heeft, dan is het voor haar zo klaar als een klontje dat de joden daar het alleenrecht op hebben en dat iedereen dat maar voor alle eeuwigheid als feit moet accepteren. Wanneer deze overtuiging inderdaad de grondwet van het joodse politieke handelen is, dan wordt de ingebeelde werkelijkheid van het geloof simpelweg als objectieve en zelfs geografische werkelijkheid gedogmatiseerd. Daar kan men in de internationale politiek echt niet mee aankomen. Dit geldt trouwens ook voor alle staten die steunen op theocratische opvattingen en zich beroepen op een of ander Opperwezen dat niet voor allen waarneembaar of invoelbaar is. Zo is het een goede ontwikkeling dat in veel staten in de loop der jaren een duidelijke *scheiding van kerk en staat* in het openbare circuit gehanteerd wordt. Of we het leuk vinden of niet: onbevattelijke goden maken hier op aarde niet de dienst uit, maar wij als redelijke mensen zullen onze boontjes zelf moeten doppen. Het gezonde verstand zullen we moeten gebruiken om voor allen een leefbare samenleving te realiseren. Daarbij het is

noodzakelijk om de wereld van het gevoel duidelijk te scheiden van de wereld van de redelijkheid en de werkelijkheid.

HET HUMANE GEZICHT

De van huis uit joodse filosoof Baruch Spinoza heeft in de zeventiende eeuw al aangetoond dat rede en gevoel twee afzonderlijke grootheden zijn die niet te pas en te onpas met elkaar vermengd mogen worden. Hij moet dan ook niets hebben van een eigen werkelijk bestaan van God buiten onze waarneembare werkelijkheid. Alleen de natuurwetten maken de werkelijkheid uit, of we ze allemaal snappen of niet. God is voor hem identiek met natuur. Hij hield elke discussie daarover buiten zijn denkpatroon. Daarom wees hij ook een leerstoel aan de universiteit van Heidelberg af, bang dat hij was dat hij daar te veel naar de godsdienstige poppen van fundamentalistische opdrachtgevers moest dansen.

Hieruit valt op te maken dat een gezonde samenleving in onze dagen alleen mogelijk is met inachtneming van onze redelijke inzichten en sociale inzet om wereldwijd een humane omgang met elkaar te creëren. Te veel invloed van bepaalde geloofselementen en fanatieke vooroordelen over etnische uitverkorenheid van ras, volk of cultuur, is in dit proces alleen maar een stoorzender, die een heilzame ontwikkeling van het humaniseringproces hopeloos kan torpederen.

De felheid waarmee Palestijnen en Israëliërs elkaar te lijf gaan, brengt veel redelijk denkende mensen in protestmarsen op de been. Velen vragen zich af waar de stem van de theologen uit de wereld van de islam en het jodendom blijft. Zij zouden door een goede analyse van de ethische opvattingen uit hun geloofsbeleving het humane gezicht van hun religie kunnen tonen, een gunstige invloed kunnen uitoefenen en desastreuze, verwarrende opvattingen en vooroordelen naar beiden kanten toe uit de wereld kunnen helpen.

Het mag duidelijk zijn dat een heldere manier van denken, van analyseren en onderscheiden tussen rede en gevoel, weten en geloof, verstandelijk begrijpen en inbeelding, vatbare werkelijkheid en eigen bedensels nodig blijft om een betere kijk te krijgen op maatschappelijke en politieke toestanden en zo in goed overleg een stap verder te komen in het vormgeven van een wereldwijde humane samenleving.

De kerkelijke bemoeienis kan alleen maar pastorale beweging zijn en niet een pastoraat van het opgeheven vingertje.

GELOVIGEN VAN HETZELFDE GESLACHT

Nu de bisschoppensynode in Rome over het gezinspastoraat in eerste termijn is afgesloten horen we vooralsnog steeds dezelfde, vanouds bekende geluiden. Progressieve katholieken en Vaticaankenners spraken direct van een mildere toon en mogelijk een nieuwe koers. Conservatieve geestelijken moesten daar niets van hebben. Zij wijzen nu op wat er niet gaat veranderen: de kerk blijft homoseksualiteit en echtscheiding afkeuren en homo's en gescheiden mensen leven nog steeds 'in zonde'. Je zult maar een katholieke homo zijn.

Mijn vrouw en ik waren jaren lang bevriend met een leraar, een homo die na moeizame jaren ten slotte uit de kast was gekomen. De man was eerder zelfs met een vrouw verloofd geweest en had een uitzet bij elkaar gespaard. Uiteindelijk moest hij zelf toegeven dat het niet zijn weg was en nam hij het besluit om te kiezen voor zijn geaardheid. Zo'n kleine halve eeuw geleden was dat niet zo simpel. Ouders, familieleden en collega's hadden daarover hun mening en voor onze vriend waren de kerkelijke uitspraken schrijnend en veroordelend. Via hem zijn we veel te weten gekomen over homofilie. Hij is overleden, maar zijn fijnbesnaarde geest en zijn gevoelens staan ons nog steeds bij. En ook zijn worsteling en verdriet. Inmiddels zijn – zeker in Nederland – veel standpunten gewijzigd. Zelfs voor de kerk is het homo-zijn op zich niet meer zondig, maar het praktiseren van homoseksualiteit wordt verboden. Bekend is het incident met de homo-carnavalsprins in Reusel, aan wie de communie geweigerd werd. Een ander voorbeeld vond ik in Waalre, ook in de buurt van Eindhoven. In deze Brabantse gemeente

staat een eeuwenoud romaans kerkje, toegewijd aan de heilige Willibrordus. Tot voor kort was het voormalige katholieke gebouwtje eigendom van de gemeente, maar de parochie van Waalre wilde – gezien de terugloop van het aantal gelovigen – de grotere en jongere Willibrorduskerk sluiten en kreeg voor het symbolische bedrag van één euro het oude monument opnieuw in haar bezit. Omdat na de brand van het gemeentehuis van Waalre de burgerlijke huwelijken in het oude kerkje gesloten werden, heeft de gemeente met de pastoor enkele voorwaarden bij de overdracht vastgelegd. Zolang er geen goede oplossing is, mag de gemeente doorgaan met het sluiten van de burgerlijke huwelijken, alleen: geen homohuwelijken.

Niets is duidelijker om aan te tonen hoe de huidige pastores tegenover homohuwelijken stelling hebben genomen: het bisdom zegt keihard 'nee'. In geen enkele kerk in Nederland mag het homohuwelijk plaatsvinden, bevestigt Peter Broeders namens het bisdom 's-Hertogenbosch.

GELIJKE RECHTEN

In de samenleving wordt homoseksualiteit niet meer als ziekte of een eigen keuze gezien, hoewel de uiteindelijke oorzaak ervan nog steeds niet duidelijk is. Het Nederlandse homohuwelijk is de erkenning van gelijke rechten voor iedere burger ongeacht zijn seksuele geaardheid.

In de voorbereidingstijd voor genoemde bisschoppensynode onderzocht het Vaticaan via een uitgebreide vragenlijst de houding van de lokale kerken tegenover de staat als promotor van civiel-rechtelijke verbintenissen tussen mensen van hetzelfde geslacht. En dat is na bovenstaande tekst wel duidelijk. Overigens waren deze vragen door het Nederlandse episcopaat geschrapt.

Nog pijnlijker was de vraag: hoe is het met het pastoraat van de geadopteerde kinderen in een homorelatie? Onze overleden vriend

had in zijn toenmalige relatie geen kinderen, maar we zijn nu tientallen jaren verder en de nieuwe generatie van partners van hetzelfde geslacht adopteert niet alleen kinderen, maar heeft ook eigen kinderen. Weliswaar via zaaddonors en draagmoeders, maar dat is wel een stuk verder dan de kerkelijke suggestie van adoptie. De kindervraag is bij de huidige partners na hun huwelijks-sluiting een logische vervolgstap. We kennen een homostel en een lesbisch paar die elkaar geholpen hebben bij het verwekken van hun nageslacht. En in een harmonisch samenspel zijn ze in feite één grote familie geworden, waarin de kinderen liefdevol worden opgevoed en beseffen dat zij hun

vader en moeder in feite in hun midden hebben.

Duidelijk is dat de kerk hun methoden niet goedkeurt zoals zij tot op heden alle seksualiteit buiten een man-vrouw-huwelijk verbiedt. Dat zou volgens de Bijbel en de natuurwetten zijn ingegeven. Wat de kerk niet beseft is dat zij door alle verboden en regels, jongeren allang buiten het instituut heeft geplaatst. Deze mensen beleven hun vrijheid volgens nieuwe normen en zijn daarin helder en eerlijk.

EEN LOZE VRAAG

De sacramentele praktijk ten aanzien van kinderen uit homohuwelijken is gezien de geschetste ontwikkelingen een loze vraag. Zeker in Nederland, omdat ook in man-vrouwrelaties van jonge mensen een kerkelijk huwelijk nauwelijks wordt gesloten. Nauw omsloten ethische regels, van bovenaf opgelegd door de kerk, zijn een gepasseerd station. Blijft staan dat het hier om volwassen, gezonde mensen gaat die vandaag de dag een evenwichtig leven willen opbouwen en hun kinderen oprecht

opvoeden met normen en waarden die goed en menselijk zijn. Daarin zou de kerk op afstand een bescheiden rol kunnen spelen. Vooral echter door de medisch-technische vindingen zijn er ontwikkelingen die nauwelijks te volgen zijn. Denk bijvoorbeeld aan de bekende reageerbuismethode en aan sperma-injectie in een eicel. De kerkelijke ethische regelgeving kan deze snelle ontwikkelingen niet bijhouden en daar een mening over formuleren.

Buiten de vraag naar zingeving leven er bij ons verschillende andere brandende kwesties. Ons eigen ontstaan wordt bepaald door onze ouders, en wijzelf zijn daarbij niet gevraagd. Verder is elk individu ontstaan zonder te kunnen kiezen om als man of vrouw, homo of hetero te leven. Zoals de hele natuur rijk is aan rassen en variaties met een overdadige vruchtbaarheid, zo is het ook bij de menselijke soort. Daar schuld of benauwende regelgeving aan verbinden is onmenselijk. Elk leven worstelt met zijn eigen gesteldheid en moet dat zien als een opgave die vervuld moet worden. De kerkelijke bemoeienis kan alleen maar pastorale bewogenheid zijn en niet

PRIESTER

Een van onze vrienden wilde trouwen en kwam met zijn bruid op het gemeentehuis voor een burgerlijk huwelijk. Voor een goed begrip: het waren een pater en een zuster. In de jaren zeventig gebeurde dat vaak. “Wilt gij uw bruid nemen tot uw wettige vrouw tot de dood u scheidt? Wat is hierop uw antwoord?” Onze vriend zei twijfelend: “Ik zal het proberen.” De ambtenaar rechtte de rug en zei: “Het is ja of neen, niets anders.” De bruidegom slikte en mompelde: “Ik zal mijn best doen, ik heb al zoveel voor de eeuwigheid beloofd.” Hierop werd de huwelijksambtenaar boos en liep rood aan. “Het is ja of nee.” “Toe nou”, fluisterde de bruid, waarop de bevestiging volgde.

Later zegende ik als gehuwd priester hun huwelijk in, samen met mijn vrouw. Kennelijk verliep dat ritueel wel zonder problemen. Want een onbekende prees mijn inzet en zei dat ik best pastoor kon worden. Jaren later en twee generaties verder speelde de vijfjarige kleindochter van onze vrienden met een buurmeisje en praatte ze over haar opa, die vroeger in de kerk werkte. “Wat deed hij daar?”, vroeg het vriendinnetje. “Ik weet het niet”, zei de kleindochter, “misschien poetste hij de kandelaars.”

LLL

een pastoraat van het opgeheven vingertje. Een voorbeeld kan laten zien hoe zelfs je verstand stil valt bij noden van mensen.

Een monnik van de orde der cisterciënzers bleek na jaren van kloosterleven toch ontevreden te zijn met zijn bestaan. Hij trad uit en huwde. Daar kwam hij tot de eigenlijke kwestie: hij leefde in een verkeerd lichaam. Op oudere leeftijd hielp een deskundige medische hulp hem pas tot zijn ware aard: vrouw zijn. Waar is dan de kerk met haar rigoureuze stellingname?

ONDERLINGE DISCUSSIE

Wereldwijd hebben de Vaticaanse enquête vragen wel meer individuele pijn laten zien. De gegevens konden bij de bisschoppensynode vooral leiden tot de constatering dat de materie veel ingewikkelder is, en dat de conclusies die dit jaar in oktober (tweede deel van die synode – Red.) daaruit getrokken moeten worden, mild dienen te zijn.

In de pers waren de verslagen van deze synode nogal verschillend gekleurd. Sommige kardinalen spraken van onjuiste en schandelijke berichtgeving. Anderen zagen de uitslagen niet als een getrouwe weergave van de meningen van de verzamelde synodegangers. Barmhartigheid met een stuk vrijheid, die paus Franciscus lijkt te prediken, zal wellicht de juiste houding worden.

Wat de jongere generatie met een aan deze tijd aangepaste kerkelijke moraal gaat doen, is voor iedereen een verrassing. De tijd van de Verlichting heeft het mythische middeleeuwse denken totaal verworpen. Hoelang in sommige gebieden oudere ideeën nog blijven bestaan, ondanks de wereldwijde internetcommunicatie, is eveneens een verrassing. De laatste vraag kan dan zijn of de kerk dat zal overleven.

Ergerlijk is het wel dat kardinaal-aartsbisschop Eijk niet van plan lijkt te zijn om zijn huiswerk te maken. Na het eerste deel van de synode die de gegevens verzamelde moet dit jaar besteed worden aan discussie, overleg en samenspraak in de diverse bisdommen zodat in het tweede deel de richtlijnen onderbouwd kunnen worden geformuleerd. Licht hier een opdracht voor de Marënbuurgvereniging om zoiets te organiseren? Gelovigen informeren, gegevens uitwisselen en voorlopige conclusies trekken na onderlinge discussies. Zo moet er toch beweging komen in een kerkgemeenschap met nieuwe inzichten die te veel bisschoppen kennelijk nog niet voor ogen hebben.

Het Gamaliël-beginsel

Begin van dit jaar gaf Gerard Koopman in het dagblad Trouw, uit eigen prima ervaringen in Rolde, aan bisschop Eijk het advies om een parochiekerk die moet sluiten gewoon aan de parochie te schenken. Dat is hetzelfde als wanneer iemand op z'n wandeling door de polder aan koeien adviseert om een schriftelijke cursus kantklossen te volgen. Zoals dat in het geval van zo'n koe als een tang op een varken slaat, zo doet het dat ook als je bisschoppen adviseert iets te ondernemen wat buiten hun al van eeuwigheid ingenomen standpunten valt.

Hoe sprankelend en oergezond het advies ook is, bij de Nederlandse bisschoppen glijdt zoiets als water langs de koude paarse togen af. Ik wil wel uitleggen waarom die goede raad bij Eijk en collega's eenvoudigweg niet binnen kán komen. Waarom niet? Omdat dit eminente Hollandse college van z'n leven geen kaas gegeten heeft van wat bekend staat als: het Gamaliël-beginsel. Dat is het hele eieren eten, geloof me.

Waar heb ik het over? Luister: Gamaliël speelt een rol in het bijbelboek 'Handelingen van de Apostelen', hoofdstuk 5, 33-40. Als lid van de joodse Hoge Raad adviseert hij z'n collega's om die hemelgerende apostelen, die alsmaar de loftrompet op Jezus blijven steken, niet onmiddellijk van kant te maken. "Houd je koest", zegt Gamaliël, "wacht eerst maar eens af", zo luidt zijn advies. "Als het een goede zaak is waar die apostelen voor pleiten (op z'n bijbels gezegd: als God erachter zit) dan houden wij dat toch niet tegen. En als het flutteboel is wat die apostelen verkondigen, dan bloedt hun onderneming vanzelf wel dood." Met andere woorden (en dat is 'het Gamaliël-beginsel' gaan heten): "Kijk nou eerst eens de kat uit de boom. Veroordeel niet meteen, maar wacht eerst eens hoe het uitpakt, dan kunnen we altijd nog zien wat er moet." En wat gebeurde? Die Hoge Raad van toen stond er warempel voor open! Na een pak rammel konden de apostelen weer hun gang gaan.

Maar voor Eijk en zijn collega's is dit Gamaliël-beginsel nou juist als vloeken in de kerk. Zij kijken bij zo'n advies net als die koeien van daarnet. Alsof ze het in Keulen horen donderen... Hún beginsel is precies het tegenovergestelde: 'Nooit, nooit, nooit afwachten hoe iets uitpakt dat buiten de ingenomen standpunten gaat; de waarheid ligt immers vast; daar kan sowieso nooit iets af of iets bij, daar is het de waarheid voor!' De kern van hun bisschopsambt verstaan zij nu juist als alles naar de Filistijnen helpen wat zich buiten de kaders van de waarheid aan nieuws aandient. Daar zijn ze nu juist door God voor aangesteld! Is het niet komisch, dat je soms op de televisie zo'n bisschop bij 'een plechtige Heilige Mis' de Bijbel vol eerbied ziet bewieroken. De onnozele hals heeft niet eens in de gaten dat hij daar het Gamaliël-beginsel bewierookt...!

Huub Schumacher

Dit jaar wordt deze column beurtelings geschreven door Huub Schumacher en Damiaan Meuwissen.

DE ISLAM ALS EEN GODSDIENST VAN VREDE

In Syrië en Irak is niemand meer veilig voor moordende islamisten. Hoe kan men zich tegen hen verdedigen? En wat leert de islam over de weg naar de vrede? Een gesprek met de islam-wetenschapper Ahmad Milad Karimi.

– In de crisisregio's van de wereld beweren Islamitische Staat (IS) of Boko Haram oorlog te voeren volgens de letterlijke voorschriften van de Koran. Zou u zeggen: IS steelt de Koran?

Karimi: "Ja. De Koran is voor deze lui een middel tot het doel. Als IS, Al Qaida, Boko Haram en hoe die groepen ook allemaal mogen heten, zich de moeite zouden getroosten hun plannen en doelstellingen beargumenteerd voor te leggen, dan zouden zij iets als een partijprogramma nodig hebben. Die vermoeiende en ingewikkelde weg kun je geweldig inkorten door eenvoudigweg te beweren: 'Omdat wij moslims zijn, is het ons geloof alle niet-moslims te doden'. Dan heb je geen programma meer nodig. Dan bespaar je jezelf ook ieder debat en het voor en tegen van de macht. Want die lijkt al bij voorbaat gelegitimeerd."

– Waarom gebruiken de strijders uitgerekend de islam? Is dat in hun ogen de meest aantrekkelijke ideologie?

Karimi: "Er bestaat geen andere ideeënwereld die zo zonder de minste twijfel voor waar gehouden wordt. Zouden ze bijvoorbeeld op het marxisme teruggrijpen, dan zouden er zeker mensen kunnen komen die zouden zeggen: 'Het marxisme is niet noodzakelijk de waarheid, er bestaan ook andere waarheden'. Maar wanneer de islam als een visioen voorgesteld wordt, dat van God uit wordt voorgehouden, dan is dat waar. Geheel en al. Verdere bewijsvoeringen

zijn dan niet nodig. En omdat de islam in de regio's, waar gevochten wordt, heel dominant aanwezig is, kan een IS-ideoloog zijn doel gauw bereiken. Niets dringt sneller de harten binnen dan religie."

– De Koran wordt als een steengroeve benut om met agressieve tekstgedeelten de oorlog te legitimeren.

Karimi: "Wie de Koran selectief leest, manipuleert de islam. In de Koran kunt u lezen: 'Doodt hen die voor God iets anders in de plaats zetten!' Maar evengoed kunt u lezen: 'Wie één mens doodt, heeft de hele mensheid gedood.' Je kunt dus met citaten heel handig 'soera's-pingpong' spelen. Maar daarmee heeft men de islam niet begrepen."

– Hoe begrijpt men de islam dan? Wie helpt iemand daarbij?

Karimi: "Islamitische theologen, vrouwen en mannen, de geleerden van de Al-Azhar-universiteit in Caïro bijvoorbeeld hebben hoog gezag voor de soennitische islam. Soortgelijke centra heeft men in andere soennitische steden. Ook bij de islamitische gemeenschappen elders is deskundigheid voorhanden. Desondanks blijft de islam bij alle geleerdheid aan de universiteiten een godsdienst, die grote waarde hecht aan een individuele toegang tot God en tot de Koran. Niemand kan een moslim voorschrijven, hoe hij dient te geloven. En juist dit punt wordt door de fundamentalisten misbruikt. Zij benutten deze openheid voor hun eigen blikvernaauwing. Overigens is de islam een godsdienst van het leven en de verdraagzaamheid."

– Bestaat er in de islam dan een theologische leer van de gerechtvaardigde oorlog en van de rechtvaardige vrede?

Karimi: "Oorlog is nooit gerechtvaardigd. Het enige wat theologisch gelegitimeerd werd en ook breder gelegitimeerd wordt, is dat mensen zich mogen verdedigen. In de islamitische theologie betekent dit ook: wanneer niet-moslims ergens vervolgd en in het nauw gebracht worden, hebben zij hetzelfde recht als moslims om zich te verdedigen. Voor een uitgebalanceerde theologie van de vrede zoals die

JESJOEA BEN YOSEF

Nooit heeft Hij beweerd dat Hij God was. Laat staan dat hem iets bekend was van een Drievuldigheid, van twee naturen bij de Christus, of van het verschil tussen de Griekse woorden 'homousios' of 'homoiousios tooi patri' (gelijk zijn in wezen met de God-de-Vader, dan wel alleen gelijkwaardig aan de Vader).

Dat zijn moeder onbevlekt van de erfzonde in de schoot van haar moeder was ontvangen, ja, überhaupt van het begrip erfzonde, wist Hij niets. Over het feit dat Hij op de derde dag na zijn kruisdood zou verrijzen, en dat die schandelijke dood de mensheid zou verlossen van de gevolgen van die erfzonde, daarover was Hij niet ingelicht. Ja, hoewel Tenach een joods geschrift was, en Genesis daarvan het eerste boek, wist Hij als rabbijn niet dat de zonde van Adam en Eva in het paradijs een vloek had gebracht over de mensheid, de erfzonde. En dat daardoor een mens niets goeds kon doen uit zichzelf, alleen uit kracht van de verrezen Heer, hij zelf dus. De gedachte om een kerk te stichten, en om zijn leerling Kefas/Petrus aan het hoofd daarvan te stellen was hem geheel vreemd.

Bij een vrome jood van twee duizend jaar geleden in Galilea was dit alles nooit opgekomen, sterker nog, het was een godslastering. Dit bedacht ik door als scholier de evangeliën te lezen. Ik vond dat die leerstellingen wel erg Grieks, en weinig joods waren (want Grieks hadden ze me geleerd). Ik legde het voor aan hen die waakten over mijn opvoeding tot navolger van Christus, de paters Jezuïeten. Ik moest, zeiden zij, die dingen geloven op gezag van de kerkelijke traditie. Allez dan maar, dacht ik. Maar wat moest ik met die raadselachtig, sympathieke man, waarvan gezegd werd dat hij de Mesjich was? Die, telkens als door een priester de inzettingswoorden werden uitgesproken ("dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed") zich transsubstantieerde tot brood en wijn, dit tot zijn eigen nagedachtenis. En die zit aan de rechterhand van de hemelse Majesteit, wachtend op de Jongste Dag. En dan terugkomt op de wolken des hemels.

Daar kon ik weinig mee. Enige uitkomst bracht later, in de jaren zeventig, de theologie van de revolutie: Jezus bleek een rebel te zijn, die met zachtmoedigheid vrede wilde brengen in gerechtigheid, zoals hij had beschreven in zijn Bergrede. In verzet tegen brute macht (landvoogd Pilatus)), en tegen de gevestigde orde van zijn eigen geloof (Kaiafas). Een Gandhi, een Martin Luther King van toen. Iemand die gerechtigheid deed. Geen uitvinder van spitsvondige dogma's, gewoon tegen de onderdrukking door de machtigen der aarde. Een Messiaans visioen over een algehele omkering van denken van de mensen, dat had hij. Een inspirerend mens, om na te volgen, met name om te leren zijn naaste lief te hebben, als zichzelf.

God, echter, Hij is de Eeuwige, de Onzienlijke, de Onuitsprekelijke. "Hoor Israël, Adonai onze God, Adonai is Eén", zo bad Jezus zelf, zoals de Joden van nu nog doen. Zo is het.

Erik Jurgens

.....
in het christendom bestaat, zijn in de islam slechts aanzetten. In de Koran staan daarvoor echter belangrijke grondbeginselen. Want de islam ziet zichzelf als een godsdienst van vrede. Volgens deze gedachte: in vrede kan ik mij op de beste manier tot God verhouden. Daarom bestaat mijn opgave als moslim hierin, de wereld tot een plaats te maken waar de vrede heerst om God te kunnen dienen."

– En werkt u aan zo'n leer over de vrede?

Karimi: "Ja, ik ben inderdaad bezig met het ontwerpen van zo'n leer over vrede. Daarbij probeer ik theologisch te formuleren wat 'godsdienst van het leven en de verdraagzaamheid' betekent. Maar ondanks mijn enthousiasme voor de islam en de theologie geloof ik niet, dat de oplossing van het IS-probleem gelegen is in een theologische leer over vrede. Zelfs als het mij zou lukken tot zeer heldere argumentaties te komen, zal het mij niet lukken deze mensen te overtuigen. Ik zou hen langs theologische weg ook niet van hun verschrikkelijke daden kunnen afhouden. Want zij zijn niet godsdienstig gemotiveerd. Zij hebben heel andere beweegredenen en gebruiken daarvoor de godsdienst."

– De godsdienst werkt in de huidige conflicten dus als versneller?

Karimi: "Precies! Exact wat er gebeurt. We kennen dit mechanisme al heel lang. In Afghanistan, waar ik vandaan kom, streden bijvoorbeeld in de jaren '80 de moedjahedien tegen Sovjet-Russische invasietroepen. De Sovjets waren niet gekomen om de islam te bestrijden, maar om Afghanistan over te nemen. Dat was dus geen

godsdienstoorlog. Desondanks noemden de Afghaanse strijders zich jihadisten, dus strijders voor Allah. Ze zeiden niet: 'Wij zijn tegen een stalinistische ideologie!', maar wel: 'Wij zijn tegen de aanvallen op de islam!' Op die manier bereikten ze alle moslims."

– Maar dit kan toch alleen lukken, als veel mensen zich door deze manier van geloven en denken laten mobiliseren. Dan is er toch sprake van een gebrek aan godsdienstige vorming? Of niet?

Karimi: "Natuurlijk. Denk alleen maar aan de godsdienstig beargumenteerde terreur van Al Qaida. Wanneer heeft Osama bin Laden ooit theologie gestudeerd? Wat wist hij van de rijke islamitische geestelijke traditie? Hij was een bloeddorstige amateur! En ondanks dat beargumenteerde hij zijn daden via de godsdienst. Met IS is het precies zo."

– Hoe kan men deze beweging stoppen?

Karimi: "IS kan men in ieder geval niet via de godsdienst stoppen. Dat kan alleen maar lukken langs politieke en economische weg. De macht hiertoe ligt primair in handen van de Verenigde Staten."

– En zou een wereldwijd verband van islamitische theologen helemaal niets aan de vrede kunnen bijdragen? Een gezamenlijke verklaring tegen de oorlog, in naam van de Koran?

Karimi: "Zulke verklaringen zijn er al. Telkens weer melden zich bekende persoonlijkheden, instellingen en verenigingen met heldere verklaringen: terreur in naam van de islam valt op geen enkele manier te legitimeren! Maar wij theologen moeten ook op de achtergrond onophoudelijk actief zijn. Voor toekomstige generaties moeten wij begrippen ontwikkelen, vergezichten die steek houden. Over de grenzen van landen en godsdiensten heen debatteren wij intensief over jihadisme, oorlog, macht en godsdienst. Deze debatten zijn erg academisch, erg theologisch. Dat is ook goed, want wij kunnen niet populistisch optreden zoals zij dat doen. Wij moeten

Ahmad Milad Karimi, in 1979 geboren in Kaboel, vluchtte als dertienjarige met zijn familie uit Afghanistan. In Freiburg en New-Delhi studeerde hij filosofie, wiskunde en islamwetenschappen, vertaalde in 2009 de Koran in het Duits en werd in 2012 aan de universiteit van Münster hoogleraar in islamitische dialectiek, wijsbegeerte en mystiek. In 2013 verscheen zijn autobiografie "Osama bin Laden slaapt bij de vissen". Met echtgenote en zoon woont Karimi in Münster.

het eerst in een beschermde omgeving met elkaar eens worden, en deze toenadering gaat over heel veel zaken. Dat is ook een manier om de kloof tussen 'goede' en 'slechte' moslims te overwinnen. De kloof dus tussen de hoog opgeleide, communicatieve en tot vrede bereide moslims aan de ene kant en de niet opgeleide, niet taalvaardige en oorlogszuchtige moslims aan de andere kant. Deze kloof is dramatisch diep. Die moet verdwijnen. Moslims leven in dezelfde wereld als ieder ander. En in deze éne wereld is fundamentalisme mogelijk. Dat is een thema dat niemand weg kan wuiven. Het gaat ons allen aan."

– De westelijke reflex op de actuele crisis luidt: 'De islam is slecht'. Een hele godsdienst wordt aan de schandpaal genageld. Hoe komt die daar weer van los?

Karimi: "De islamofobie in West-Europa steekt telkens weer de kop op. Van de naar schatting vier miljoen moslims die bijvoorbeeld in Duitsland leven, is de overweldigende meerderheid noch oorlogszuchtig noch fundamentalistisch noch anti-democratisch. Desondanks komen wij moslims door de actuele gebeurtenissen allen in een defensieve opstelling terecht. Misschien wordt dit wel veroorzaakt door het feit dat het in Duitsland niet meer normaal is om godsdienstig te zijn. De godsdienst verdwijnt uit de openbare ruimte. Wat iemand niet kent, wordt door hem al gauw eigenaardig gevonden en op de een of andere vage manier gevaarlijk. Daartegen kunnen mensen, die over een religieuze antenne beschikken, alleen maar gezamenlijk wat doen. Zo ben ik er bijvoorbeeld heel blij mee, dat hier in Duitsland kerken- en katholiekendagen bestaan. Dat zijn gebeurtenissen die in de publiciteit worden opgemerkt en waarbij moslims telkens weer mede op de podia zitten. Als mensen die wat te zeggen hebben, die luisteren en meedebatteren. Op die manier moet godsdienst publiekelijk te beleven zijn. Dat gebeurt veel te weinig."

Dit gesprek met Ahmad Milad Karimi verscheen eerder in het Duitse kritische, christelijke en onafhankelijke maandblad 'Publik-Forum' (www.publik-forum.de). Nederlandse vertaling: Ad Krijnen.

De eucharistie of ‘de mis’ is gebaseerd op het afscheid van Jezus van Nazaret? Waarover moet het in de gedachtenis van Jezus’ heengaan en van zijn testament dan eigenlijk gaan? Een poging dit in kort bestek duidelijk te maken.

HET AFSCHEIDSETENTJE

Een goede kennis gaf me de volgende tekst uit het ‘Uitvaartboekje’ van de pastorale eenheid van de Sint Jan in Den Bosch (eerste druk februari 2012): *Bij deze uitvaartmis van de katholieke Kerk zijn mensen van verschillende levensovertuiging bijeen. Uw aller aanwezigheid wordt zeer op prijs gesteld. Voor het ontvangen van de H. Communie vraagt de Kerk echter dat men als praktiserende gedoopte deelt in het katholieke geloof in het Lichaam van Christus, werkelijk aanwezig in de Communie, en men ook leeft in overeenstemming met die genade (en eventuele ernstige zonden herstelt in de sacramentele belijdenis). U kunt dus ook gerust blijven zitten of desgewenst naar voren komen, om met de armen gekruist voor de borst de zegen te ontvangen.*

Mijn zegsman uitte zijn bewondering voor de voorganger die zich tijdens de viering kort en krachtig van deze instructie gedistantieerd had met de woorden: “Wat staat op pagina 10 over de communie hoeft u niet te lezen. Eenieder is genodigd aan de Tafel des Heren.” De eucharistie of ‘de mis’ is toch gebaseerd op het afscheid van Jezus van Nazaret? Waarover moet het in de gedachtenis van Jezus’ heengaan en testament dan eigenlijk gaan?

BLIJVENDE LEVENSGEMEENSCHAP

De evangelist Johannes is op zeker moment uit Palestina weggegaan. Hij wordt in de Handelingen van de Apostelen (8,14) nog genoemd als gezag-

hebbend gezant naar Samaria, maar verdwijnt hierna uit het oudste geschiedenisboek van christendom en kerk. Hij blijkt al uit Palestina weg te zijn voordat daar de zo geheten ‘consecratiewoorden’ vaste vorm kregen. Hij vermeldt deze namelijk niet in zijn lange impressie van Jezus’ afscheid. Wel maakt hij gewag van de onrust in zijn gemeente over Jezus die ‘zijn vlees’ te eten geeft (Joh. 6,52).

De betekenis van ‘mijn vlees’ ontging de mensen daar blijkbaar. ‘Mijn vlees’ is een Hebreeuwse spreekwijze die gebruikt wordt wanneer iemand zich nadrukkelijk wil poneren; zoals in het Nederlands ‘over mijn lijf’ of ‘uit je lijf laten’. Daarom is er in het verleden voor gepleit om ‘Dit is mijn lichaam’ te veranderen in ‘Dit ben ik’. Ook in Palestina werd – wellicht door Grieks gebekte christenen – de betekenis van ‘mijn vlees’ niet begrepen en vertaald met ‘mijn lichaam’, een woord dat Jezus’ moedertaal niet kent. Jezus heeft zich met brood in zijn handen ten overstaan

“Voordat we aan ons Laatste Avondmaal beginnen, wil ik een paar termen uitleggen.

Het door Leonardo da Vinci rond 1496 geschilderde fresco van het Laatste Avondmaal in de eetzaal van de dominicanen in Milaan. Het is een voorstelling die in de loop der eeuwen talloze malen door kunstenaars is herhaald, vervormd, geparodieerd (zie blz. 24).

van de zijnen geïdentificeerd met het leven waarin hij door het brood te delen belijdt één met hen te zijn. En die gemeenschap is blijvend. (Lucas 22,30) Het is de blijvende levensgemeenschap van hem met allen en van allen met hem, waarvan Jezus hier hartstochtelijk getuigt.

TWEE BEKERS

Het afscheidsverhaal van de evangelist Lucas is rommelig. Dit komt omdat christelijke elementen uit de tijd na Jezus' heengaan zijn ingevoegd in een oud verhaal over diens laatste samenzijn met de zijnen én doordat latere christenen oude gegevens daarin vanuit hun eigen situatie hebben geïnterpreteerd. De meest besproken latere invoeging in het oude verhaal over Jezus' afscheid en testament zijn diens woorden rond brood en beker. Door deze invoeging is er sprake van twee bekere. Waarschijnlijk heeft wat nu de eucharistische beker genoemd wordt in het oudere meer oorspronkelijke verhaal ontbroken en was er alleen sprake van de beker, waarvan Jezus zei 'neem deze en deel hem met elkaar'. (Lucas 22,17) Hij zei erbij: '... want ik zeg jullie niet meer van de vrucht van de wijnstok te drinken voordat het rijk Gods gekomen is.' Na dit vers is in later tijd de inmiddels gevormde en gestileerde eucharistische vieringsformule in het oude verhaal ingevoegd waardoor de overdracht van de beker door Jezus is losgeraakt van zijn oorspronkelijke vervolg. Tegenover Jezus die heengaat staan zij die blijven, hem overleven. Zij moeten de beker overnemen en Israël gaan leiden (Lucas 30).

GEWELDIGE HYPOTHEEK

In Jezus' handen heeft de beker wijn niets met bloed van doen, maar betekent waar de beker ook elders voor staat: iemands

leven met zijn zoet en zuur, opdracht en ideaal. Brood verstaan als 'mijn lichaam' en de wijn als 'mijn bloed' hebben de christenen al gauw vanuit de hen vertrouwde joodse offercultus geïnterpreteerd als 'lichaam gebróken' en 'bloed vergóten'. De traditionele cultus waren ze kwijt en ze zijn in Jezus het meest hoogwaardige offer gaan zien. De kerk heeft dit stadium in de ontwikkeling van de gedachtenisviering van Jezus' afscheid verabsoluteerd.

Dit breekt op in een tijd die de offertheologie is ontgroeid. De Duitse benedictijn Willigis Jäger schrijft: "Met de verlossingstheologie – helemaal niet van Jezus afkomstig – heeft het christendom zich met een geweldige hypotheek belast....Voor mij is de eigenlijke betekenis van Jezus dat hij ons een weg wees naar de ervaring van de eenheid met het goddelijke oerprincipe – een ervaring die hijzelf kende." De intensiteit van Jezus' afscheid, zijn hartstochtelijk beleden geloof in het met elkaar gedeelde leven en de overdracht van zijn zending aan die na hem komen, is nog nauwelijks of niet meer te beluisteren in wat nu de eucharistie, de mis heet.

De auteur is bijbelexeget. In 1990 richtte hij de geloofsgemeenschap 'Open Kerk Helvoirt' op, en vanaf het begin in 1985 is hij betrokken bij het mildkritische maandblad 'De Roerom', inmiddels meer dan twintig jaar als hoofdredacteur.

EEN EIGENTIJDSE PREDIKER

André Lascaris:

“Ik ben ik zeker niet vrijzinnig. Modern of eigentijds of progressief, dat past mij beter. Maar liever nog wil ik helemaal geen etiket opgeplakt krijgen.”

Vorig jaar oktober werd de Dominicaan André Lascaris (Amsterdam, 1939) ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag geëerd met een Liber Amicorum. De bundel bevat bijdragen van 25 vrienden: stafleden van het door hem opgerichte Dominicaans Studiecentrum, leden van de Girardkring, medebroeders en oud-collega's. Zij roemen hem als een echte Dominicaanse intellectueel, iemand die met een open houding midden in de wereld staat en de vruchten van zijn studie en denkwerk met anderen deelt.

André Lascaris lijdt al een aantal jaren aan de ziekte van Parkinson. Vorig jaar moest hij verhuizen van het klooster in Huissen naar het verpleeghuis Berchmanianum in Nijmegen. Hij krijgt er zoveel bezoek dat de dames van de receptie zijn kamernummer uit het hoofd kennen. Hij blijft publiceren, schrijven gaat weliswaar niet meer, maar typen wel. Al sinds 2011 heeft hij een eigen website: meerdanikzelf.nl, waarvoor hij wekelijks een blog schrijft. Bovendien verschijnt maandelijks een column van zijn hand op Nieuwwij.nl.

André Lascaris: “Uiteindelijk is paus Franciscus een conservatieve en autoritaire man, naar ik vrees. Ik deel dus niet in het optimisme van veel mensen, maar ik hoop dat ik ongelijk krijg.”

Hoe kwam u ertoe om voor het priesterschap te kiezen?

“Ik ben geboren in Amsterdam, eind augustus 1939, een paar dagen later brak de Tweede Wereldoorlog uit. Alles was somber en sober. De kerk was een heel andere wereld, daar wilde ik deel van uitmaken.”

U bent Dominicaan, prediker dus. Was het, het preken dat u aantrok in de Orde van de Dominicanen?

“Ik ben bij toeval Dominicaan geworden, omdat onze parochie in Amsterdam door Dominicanen werd bediend. Maar ik voel me in

de Orde op mijn plaats vanwege de democratische structuur en de nadruk op studie en intellectuele ontwikkeling.”

Waarom bent u begonnen met de website www.meerdanikzelf.nl?

“Mijn boek uit 1996, dat al die titel *Meer dan ikzelf* had, was uitverkocht. Dat boek was een kennismaking met het christendom in acht thema’s, zoals onder meer de Bijbel, christelijke feesten, de kerken, de joodse wortels van het christendom. Toen heb ik gedeelten ervan op mijn website gezet, die ook in acht thema’s is ingedeeld. Dat vul ik wekelijks aan met een blog, een beschouwing in relatie met de actualiteit.”

De blogs zijn eigenlijk een moderne vorm van catechese?

“Ja, ik vertel graag over het christelijk geloof. Er zijn veel mensen geïnteresseerd in religie en zingevingsvragen, en ze weten vaak maar weinig van de wereldwijde spirituele traditie van het christendom. Ik wil mensen aan het denken zetten en een tegenwicht bieden tegen een doorgesloten individualisme. Naar mijn overtuiging kan een individu niet zonder anderen, het draait in het leven om relaties. Het christendom kan je daarbij verrijken. Er is “meer dan ikzelf”. Ik weet niet precies hoe dat te benoemen, ik noem dit “meer”: God. Ik richt me daarbij op een breed publiek, en natuurlijk hoop ik dat jonge mensen het ook lezen.”

U stond in 1988 aan de wieg van het Dominicaans Studiecentrum voor Theologie en Samenleving. (DSTS). Wat stond u daarbij voor ogen?

“Ik wilde een theologisch onderzoeksinstituut oprichten, waar theologen postdoctoraal onderzoek konden doen en konden publiceren. Zo zouden de Nederlandse Dominicanen een bijdrage kunnen leveren aan de bevordering van de eigentijdse theologie in Nederland. Theologie die een verbinding maakt met wat gaande is in de samenleving. Ik kreeg hierin steun van medebroeders en van het bestuur van de Nederlandse provincie van de Dominicanen. Het instituut is onafhankelijk, staat financieel los van de kerk en de staat.”

“Over de toekomst van de katholieke kerk als zodanig maak ik me zorgen. Ik zie aankomen dat in het westen het instituut kerk binnen een paar generaties verdampt zal zijn, door het gebrek aan democratie en aan respect voor mensen.”

Is het DSTS geworden wat u ervan verwachtte?

“Het heeft zich tot iets ontwikkeld waar ik met genoeg naar kijk. De focus is de afgelopen 25 jaar steeds meer verplaatst van binnen naar buiten. We begonnen met vier Dominicanen en twee junior-onderzoekers op de zolder van het Albertinum in Nijmegen. In de loop der jaren verschenen diverse boeken en cahiers. Over vrede en gerechtigheid, onderwerpen die mij zeer ter harte gaan, heb ik in het DSTS twee boeken geschreven: *Het soevereine slachtoffer*, over geweld, en *Neem je verleden op*, over vergelding en vergeving. Daarin pas ik de mimetische theorie toe van de cultuurfilosoof René Girard.

Elke vier jaar wordt een nieuw onderzoeksproject vastgesteld, en worden er nieuwe jonge theologen aangetrokken. De resultaten van het onderzoek worden tegenwoordig vooral verspreid via internet en tijdens studiedagen en lezingen. Het centrum is verhuisd naar de Nieuwe Herengracht in Amsterdam, waar twee kamers worden gehuurd in een gebouw van de Protestantse Diaconie. Het is nu ook veel meer oecumenisch en interreligieus van opzet. Er is een jonge moslima aangetrokken. De staf noemt het instituut tegenwoordig graag een open theologisch atelier.”

Manuela Kalsky heeft het DSTS de laatste jaren prominent op de kaart gezet!

“Manuela Kalsky is sinds 2003 directeur van het DSTS. Ze is actief in het publieke debat over religie en de multiculturele samenleving, zij heeft nauwe contacten met onder meer De Nieuwe Liefde. Zij verstaat de tekenen van de tijd. Zij is ook sinds 2012 bijzonder hoogleraar aan de VU, waar ze de Edward Schillebeeckx-leerstoel voor Theologie en Samenleving bekleedt.

Het onderzoeksproject van de afgelopen vier jaar van het DSTS was *Op zoek naar een nieuw wij in Nederland*, waarbij het erom gaat de verschillen binnen onze samenleving positief te waarderen. Bij het project hoort ook de website www.nieuwwij.nl, waar ik eens per maand een column voor schrijf. Die website is een groot succes. Het nieuwe thema waarmee in 2014 is gestart is ‘flexibel geloven’. Dat haakt in op het verschijnsel dat veel mensen tegenwoordig uit verschillende religies tegelijk elementen halen waarvan zij vinden dat die bij hen passen.”

U bent een van de vier Dominicanen die de brochure "Kerk en Ambt", hebben opgesteld, die in 2007 verscheen. Daarin werd een pleidooi gehouden om, bij het nijpende priestertekort, leken te laten voorgaan in de eucharistie. Maar er kwam een kink in de kabel.

"Ons idee was om parochies hun eigen voorgangers te laten kiezen, waarbij de bisschop die keuze

Alles was bespreekbaar. We namen afscheid van de kerk van het concilie van Trente. Het was een boeiende tijd."

De Mariënburgvereniging heeft tussen 2006 en 2008 drie brochures van u uitgegeven.

U pleit daarin onder meer voor democratie in de kerk, voor vrouwen in het ambt, voor afschaffing van het celibaat en van het verbod op voorbehoedsmiddelen. Vandaar uw bijnaam:

theoloog van de vrijzinnigheid. Wat vind u van die benaming?

"Vrijzinnig vind ik geen geschikt woord, het suggereert dat je dingen naar je hand zet en wars bent van verplichtingen. In die zin ben ik zeker niet vrijzinnig. Modern of eigentijds of progressief, dat past mij beter. Maar liever nog wil ik helemaal geen etiket opgeplakt krijgen."

met een handoplegging zou kunnen bevestigen. Het Volk Gods gaat immers boven de hiërarchie, dat is uitdrukkelijk uitgesproken tijdens Vaticanum II. De brochure is naar alle parochies gestuurd. Maar de Congregatie voor de Geloofsleer gaf het Generale Bestuur van de Dominicanen in Rome opdracht afstand van de brochure te nemen. Dit hield in dat het bestuur van de Nederlandse provincie een brief van een theoloog moest rondsturen, waarin werd uitgelegd dat het voorgaan in de eucharistie door een niet gewijde bedienaar de apostolische opvolging doorbreekt, wat als schismatiek handelen werd gekwalificeerd."

Hoe kijkt u nu aan tegen het priestertekort?

"Ik sta nog steeds achter de brochure. Zelf kiezen van voorgangers door de geloofsgemeenschap zou sowieso beter zijn dan het huidige systeem. Een voorganger moet een dienaar zijn van de gemeente, daarvoor wordt hij aangesteld."

Wat was het belang voor u persoonlijk van Vaticanum II?

"Er gebeurde ineens van alles. Oecumene werd mogelijk. Mensen werden vrijer. God ging dood.

Hoe kijkt u aan tegen de toekomst van de kerk?

"De conservatieven zijn er met hun juridische macht in geslaagd de vernieuwers de mond te snoeren. Angst en moeheid zie ik om me heen, dat is wat is overgebleven van het vooruitgangdenken van de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Over de toekomst van de katholieke kerk als zodanig maak ik me zorgen. Ik zie aankomen dat in het westen het instituut kerk binnen een paar generaties verdampt zal zijn, door het gebrek aan democratie en aan respect voor mensen. Mensen zullen steeds meer hun eigen keuze maken uit de rijkdom aan godsdiensten en spiritualiteiten, en er zal nog maar een kleine groep overblijven die zich christen noemt."

Biedt de huidige paus u nog een ander perspectief?

"In zijn nieuwjaarspeech benadrukte hij het persoonlijk handelen van de mensen. Hij sprak niet over problemen, zoals de structuur van de kerk. Het is uiteindelijk een conservatieve en autoritaire man, naar ik vrees. Ik deel dus niet in het optimisme van veel mensen, maar ik hoop dat ik ongelijk krijg."

VOL ARGWAAN EN TWIJFEL OP ZOEK NAAR DE WAARHEID

Ik zie het als een vaststaand, historisch feit dat Jezus heeft bestaan. Hij was de progressieve leider van een joodse sekte en kwam door zijn uitdagende prediking in conflict met zijn eigen, joodse achterban. Persoonlijk sta ik nog steeds voor de volle honderd procent achter zijn opvattingen. Zijn volgelingen bewonderden hem en bleven hem trouw, bewonderden hem, vonden hem een 'godenzoon', een fijne vent.

Dit had tot gevolg dat reeds tijdens zijn leven rondom zijn persoon een sfeer ontstond die aan de Messias deed denken, die in de joodse opvatting bij wijze van spreken ieder moment op de aarde kon terugkeren. Op den duur werden Christus daarom ook goddelijke eigenschappen toegedicht: verrijzenis uit de dood, hemelvaart, wonderen. In de evangeliën werd dat later allemaal, inclusief tal van legendarische gegevens, haarfijn vastgelegd.

EUCHARISTIE ALS RAADSEL

In de eerste eeuwen van de Kerk is de godheid van Christus dan ook het belangrijkste thema op talrijke kerkvergaderingen. Nadat in 308 Constantijn de kerk tot staatskerk had verheven werden in het Concilie van Nicea in 325 de puntjes op de

i gezet: de 'theologen' wonnen het van de Arianen, die de godheid loochenden; gelijktijdig werd de constructie van de goddelijke drie-eenheid omarmd.

Die theologen hadden toen veel uit te leggen. In de eerste eeuwen bedacht men daarop het volgende. Hoe was die goddelijke Christus op aarde gekomen? Door een *maagdelijke* geboorte. En wie was dan zijn moeder? Die was natuurlijk *onbevlekt* (dat wil zeggen zonder zonde) *ontvangen*. Zij kon natuurlijk niet sterven: zij werd *in de hemel opgenomen* en nog later (dogma van 1950) moest zij *in de hemel gekroond* zijn. Ook het wonder van de eucharistie was een

Het was voor theologen eeuwenlang een heilige hobby om de leer van de Kerk steeds fraaier te maken en van allerlei voorschriften en nieuwe dogma's en 'geloofswaarheden' te voorzien. Het was niet alleen hun hobby, het was een goed betaald vak, dat macht en gezag aan je gaf.

permanent probleem. In de dertiende eeuw sprak Thomas van Aquino uiteindelijk het verlossende woord. Hij stelde dat ieder waarneembaar voorwerp uit twee wezenlijke delen bestaat, het eerste noemde hij de *materie*. Dat is niet stof in onze betekenis van het woord, maar een filosofische abstractie, het wezen van het ding. Daarnaast had ieder ding een *vorm*, de wijze waarop het zich aan onze zintuigen presenteert. Daardoor was nu de oplossing van het raadsel van de eucharistie een fluitje van een cent: door de woorden van de consecratie verandert volgens Thomas alleen de *materie* in het lichaam en bloed van Christus, maar bleef de *vorm*, zoals wij die waarnemen, onveranderd.

BESTAAN VAN HEL EN HEMEL

Er is wel degelijk een natuurrecht. Het staat de Kerk natuurlijk vrij de gewenstheid van de toepassing ervan te prediken, maar of dit nou een goddelijke opdracht is? In dit verband vraag ik me af of al die doodgeboren, ongedoopte kindertjes echt in het voorgeborchte van de hel hebben moeten liggen wachten op het moment dat mijnheer pastoor het goed vond dat zij van de achterbuurt van het kerkhof alsnog in gewijde aarde herbegraven mochten worden. Ik begrijp in dit verband trouwens, dat ook het vagevuur intussen is afgeschaft. Is de hel er dan nog wel? En zo niet, wat moeten we van het bestaan van de hemel denken?

Het dogma van de verlossing roept trouwens de vraag op, waarom die plaats vond in het jaar 0 van onze jaartelling en waarom niet jaren of eeuwen later, of vroeger. Is dat wel eerlijk? De Kerk verklaart dat op haar manier: "dat was Gods onnaspeurlijk raadsbesluit". Ik beschouw dat als een bewering, niet als een redelijk antwoord.

Dat brengt ons bij de erfzonde, de aanleiding tot de verlossing. De schuld aan God die we blijkbaar met onze genen hebben meegekregen en die de straf is voor de fouten van de allereerste mensen. Bij de huidige stand van de wetenschap over het ontstaan van de kosmos en de wereld is dat natuurlijk niet vol te houden. Het scheppingsverhaal? Kom nou! De wetenschap is al kilometers verder. Van de relativiteitstheorie (bijna een eeuw oud), van de 'big bang', de snaartheorie en van meer dan drie of vier dimensies moet men in het Vaticaan toch ook wel eens gehoord hebben?

Geloof en wetenschap zijn altijd vijand van elkaar geweest en zullen dat altijd blijven. Bij gebrek aan argumenten zijn standpunten, indien zij worden betwist, in de praktijk slechts te handhaven en verdedigbaar met geweld. Nou, dat heeft het denkend deel van de katholieke gelovigen in de loop der eeuwen aan den lijve ondervonden! Ook lidmaten van andere godsdiensten: joden, islamieten, boeddhisten en hindoeïsten weten daar trouwens over mee te praten. Denk maar eens aan de Inquisitie en Galileo Galilei.

DE ARGELOZE GELOVIGE

Soepel in de toepassing, maar standvastig in de leer, zoals de Kerk ook is, gedraagt zij zich gelukkig doorgaans als de Rijksmunt ten opzichte van de valse munter of, zo je wilt, als de dopingcontroleur ten opzichte van de sportman. Waarbij ik de argeloze gelovige, die antwoord zoekt op zijn terechte vragen, even in de rol van een crimineel heb geplaatst. En waarbij de Kerk, evenals de Rijksmunt, steeds achter de feiten

De Kerk heeft macht en geld en een leger van strijdvaardige theologen, die op elke vraag wel een antwoord weten te bedenken. Een antwoord waarvan bij voorbaat vaststaat dat het een denkend mens niet tevreden kan stellen en dat alleen maar nieuwe vragen oproept.

aan loopt. Maar geen nood: de Kerk heeft macht en geld en een leger van strijdvaardige theologen, die op elke vraag wel een antwoord weten te bedenken. Een antwoord waarvan bij voorbaat vaststaat dat het een denkend mens niet tevreden kan stellen en dat alleen maar nieuwe vragen oproept. In mijn catechismus stond vroeger nog dat 'vrijwilligetwijfel aan het geloof' een zware zonde is. Zou dat er nog in staan? Het slaat iedere discussie bij voorbaat dood. Met fundamentalisten loop je in iedere discussie als in een doodlopende straat. Niet doen dus.

Zo gezien zijn theologen eigenlijk een gevaar voor de Kerk. Zoals politieke beleidsambtenaren hun ideetjes tot (ongevraagd en vaak overbodig) beleid en tot wet proberen te laten verheffen, zo was het voor theologen eeuwenlang een heilige hobby om de leer van de Kerk steeds fraaier te maken en van allerlei voorschriften en nieuwe dogma's en 'geloofswaarheden' te voorzien. Het was niet alleen hun hobby, het was een goed betaald vak, dat macht en gezag aan je gaf.

Zo werd het van nature samenleven van man en vrouw pas in de latere middeleeuwen tot sacrament verheven, waaraan de Kerk vervolgens het 'recht' ontleende zich tot in details met het seksuele leven van gehuwden te mogen bemoeien. Ook

het juiste antwoord geven en die ervoor uit durft te komen dat hij sommige dingen gewoon niet weet. Als de Kerk zoveel macht van God heeft gekregen als zij beweert, zou zij er ook van kunnen en moeten getuigen dat zij ondanks alles sommige dingen niet weet en daarop het antwoord schuldig moet blijven. Dat past bij echte leiders.

Als de Kerk zoveel macht van God heeft gekregen als zij beweert, zou zij er ook van kunnen en moeten getuigen dat zij ondanks alles sommige dingen niet weet en daarop het antwoord schuldig moet blijven. Dat past bij echte leiders.

andere sacramenten zoals de ziekenzalving, de biecht en het vormsel zijn theologische constructies die pas in de loop der eeuwen tot stand kwamen en aan de vormgeving waarvan nog steeds wordt gesleuteld. De verdediging van het celibaat en van de vrouw in het ambt zijn ook van die kwesties waar theologen een volle dagtaak aan hebben.

LEGITIEME PROBLEMEN

Er is over al deze vraagstukken en stellingen natuurlijk nog veel meer te zeggen. En ik ben ervan overtuigd dat menige theoloog en historicus er op een gemakkelijke manier gehakt van kan maken. Natuurlijk zal men tegenwerpen dat aan de Kerk ook zo veel goeds en moois te danken is. Dat zij de leer van Christus door de eeuwen heen heeft bewaard en als norm heeft proberen te handhaven. Denk aan de literatuur, de toonkunst en de beeldende kunst die in het kader van haar liturgie werd voortgebracht. Allemaal waar. Ik bestrijd dit niet. Ik vind alleen, dat dit nog geen bewijs is voor de goddelijke roeping van de Kerk. Er zijn ook mooie boeddhistische tempels. Ik werd door mijn vrome ouders goed rooms-katholiek opgevoed. Ik genoot goed onderwijs en behoor daardoor tot wat men 'het denkend deel der natie' noemt. Het zijn dan ook legitieme problemen die ik aan de orde stel en het zijn vragen waarmee ik desondanks rondloop en waar de Kerk mij nooit een goed antwoord op heeft gegeven. Ben ik daarom een atheïst? Ik geloof het niet. Ben ik dan een agnost? Dat weet ik niet. Ik ken die stroming niet; het lijkt mij een griezelig soort mensen.

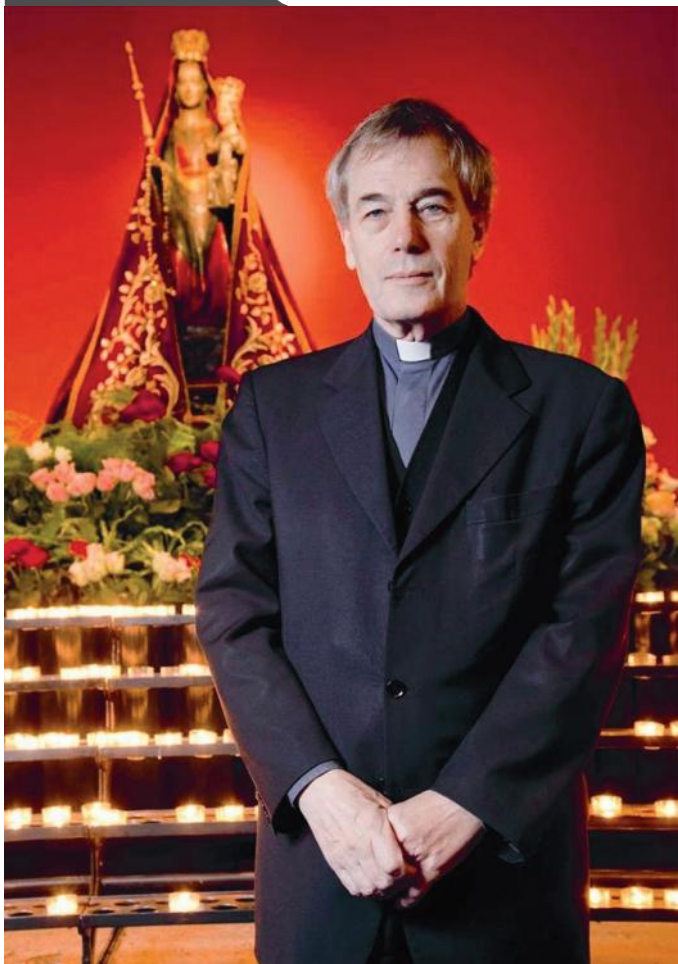
Maar ik ben wel iemand die de waarheid zoekt, intussen rond-uit toegeeft dat hij vol argwaan betwijfelt of anderen hem wel

J.M.A. (Koo) van der Werff

Geboren in 1922, studeerde economie en had een carrière als succesvol zakenman en ondernemer. Daarnaast was hij penningmeester in diverse besturen, en onder andere medeoprichter van het Emmauscollege in Rotterdam-Alexander(1971). Na zijn vervroegde pensioen

in 1978 studeerde hij kunstgeschiedenis in Leiden. Hij beschreef kerkelijk kunstbezit voor de landelijke stichting, was medeoprichter van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob in 1986 en hielp mee om de Bijbel te digitaliseren. Hij was een ongelooflijk belezen man, maar vooral een onafhankelijk mens en denker. Hij was kritisch over de Kerk, maar had ook een sterk geloof dat gebaseerd was op zijn moeilijke ervaringen in de oorlog. Hij overleed vorig jaar mei op 92-jarige leeftijd. Een kleine twee jaar eerder had hij bovenstaand artikel geschreven, dat door zijn broer August na zijn overlijden werd gevonden. 'Mariënborg Magazine' publiceert het hier als een postuum eerbetoon aan een kritische gelovige.

GELUKKIG HEBBEN WE

ANTOINE BODAR NOG...

Rond de jaarwisseling heeft priester Antoine Bodar zich duchtig laten horen en vooral laten zien. Dat is in wat mindere mate gedurende het hele jaar het geval, maar nauwelijks kan er bij een van de NPO-zenders iets over de paus of kerk te melden zijn of Antoine is aanwezig. Nieuwscommentaar, kunstzinnige uitleg, meditatieve gedachten, interviews en lezingen zijn in zijn handen vaak goed verzorgd en vooral wetenschappelijk verantwoord. Onlangs sprak ik met hem in Heeswijk-Dinther bij de Norbertijnen, waar hij een lezing hield. Overigens heeft het korte gesprek slechts opgeleverd dat de Mariënborgvereniging bij hem kennelijk niet positief overkomt en hij raadde ons aan weer naar de Moederkerk terug te keren. Daarmee is zijn plaats in het kerkelijk gebeuren wel duidelijk, maar het moet gezegd worden dat hij op een beminlijke manier de R.-K. Kerk in Nederland vertegenwoordigt, waar de bisschoppen al jarenlang verstek laten gaan. Gelukkig hebben we Antoine Bodar nog...

Die lezing in de Abdij van Berne hield hij bij gelegenheid van zijn recente boek over Sint Franciscus. Het boek is verkrijgbaar met een DVD plus de drie NPO-video's over het leven en werken van Sint Franciscus. Hij is zich pas de laatste tijd gaan verdiepen in het leven van de heilige Franciscus en hij is ervan onder de indruk. Als universitair docent Middeleeuwse Kunstgeschiedenis is hij gefascineerd door de fresco's van Giotto die het leven van de heilige prachtig weergeven. Hij voegt er wel aan toe dat Franciscus in zijn eerste levensjaren een onstuimig en liederlijk leven geleid moet hebben en dat zulke zaken in de hagiografie vermeden zijn.

Verder zijn er wel enkele verschilpunten te noemen die hij met de stichter van de bedelorde heeft. De Kerk zou arm moeten zijn, maar een arme kerk kan geen mensen helpen zoals nu wel het geval is. Vanuit het Vaticaan gaat, ongeacht religieuze achtergronden, ondersteuning naar gebieden die getroffen worden door armoede, oorlogsgeweld of natuurrampen. Ook is hij het niet eens met paus Franciscus wat betreft zijn armoedebeleid. Een reis van de paus in zijn eenvoudige auto door Rome in plaats van een helikoptervlucht levert een enorme kostenpost op omdat de halve Romeinse politiemacht op de been moet zijn voor de beveiliging. Een fout armoede-ideaal, volgens Bodar.

VERVELEND VISSEN

Rond het einde van het jaar interviewde Bodar weer enkele bijzondere personen in het programma 'Eeuwich gaat voor Oogenblick'. Schrijver en bioloog Maarten 't Hart was de eerste. In dit gesprek liet Bodar zien dat hij slechts een objectieve interviewer is. Maarten typeert hij scherp als een gewezen door-God-voorbeschikte-protestant en antipaap.

't Hart, die afstand heeft genomen van zijn reformatische achtergrond, las een fragment voor uit zijn boek *Een vlucht regenwulpen* over zijn stervende moeder. Twee ouderlingen spreken als het ware de banvloek over haar uit en verwijzen haar naar het hiernamaals waar de worm niet sterft. Ondanks deze passage zegt 't Hart dat het niet autobiografisch is en dat hij een fijne jeugd heeft gehad.

Bodar laat zich niet verleiden tot verdediging ondanks het feit dat hij met de schrijver zeer duidelijk over twee feiten van mening verschilt. Het lezen van Nietzsche sterkt 't Hart in het afstand nemen van religie en vooral het protestantisme, Bodar heeft die ervaring bij het lezen ervan niet. En ook bij het kijken naar de natuur zijn de verschillen groot. Er kan geen God zijn die zo'n wrede natuur heeft geschapen waarvan verslinden of verslonden worden volgens de bioloog het kenmerk is. En denk aan de niets ontziende parasieten.

Bodar zegt dat de katholieke kerk in de natuur, muziek en kunst de openbaring van God ziet. En dan sleept hij in deze poëtische opsomming 't Hart mee omdat die ook weg is van klassieke muziek en zich de prachtige missen van Haydn herinnert.

Wanneer de eeuwigheid in het gesprek wordt aangeraakt en mogelijk het vissen als tijdbesteding daar zou gezien moeten worden zijn ze het beiden roerend eens dat, dat erg vervelend zou zijn.

GEEN VUURWERK

Op het interview met kardinaal Eijk zaten we al langer te wachten: een toegewijde priester en een toegewijde aartsbisschop. Maar het zou geen vuurwerk worden. Met het conclaaf nog vers in gedachten met een hoog Heilige-Geest-gehalte wordt het gesprek geopend. De kardinaal was in zijn jeugd bij een doopsgezinde vader en een niet praktiserende katholieke moeder na zijn eerste communie overtuigd dat hij priester zou worden. Aan het bestaan van God heeft hij nooit getwijfeld. Alleen zijn visie op het celibaat en vooral of hij dat aan zou kunnen werd een probleem, gezien zijn ervaringen op de middelbare school.

Het Nicolaaslyceum in Amsterdam werd geleid door paters van de congregatie van de Priesters van het Heilig Hart. In die woelige tijd eind 1960 begin 1970 traden veel priesterdocenten uit. Na vakanties moesten de leerlingen de uitgetreden paters met mijnheer aanspreken. Gelukkig voor Wim Eijk ontmoette hij pastoor J. Laan, een wel zeer trouwe priester die hem begeleidde en zelfs bij Eijks priesterwijding hem zijn kelk aanbood.

INGRIJPENDE BESLISSINGEN

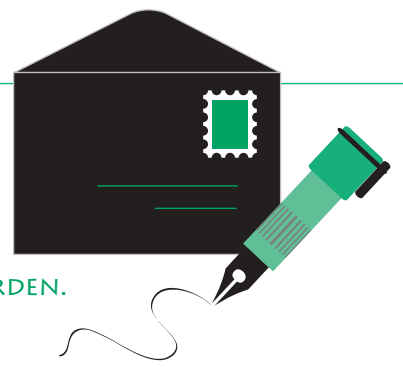
Een keerpunt in het leven van de aartsbisschop was zijn ziekte die hem zoals hij zei veel positiefs had opgeleverd. Geduld, aandacht en begrip voor ouderen en solidariteit in het algemeen. Als arts was hij steeds buitenstaander geweest, nu had hij als patiënt zelf ervaren dat het chirurgisch mes een helende werking voor hem betekende. Zijn ziekte had ook zijn gebedsleven verrijkt. Het dagelijks breviergebed met de psalmen die voor hem nog steeds actueel zijn.

Wat betekent het om als bestuurder ingrijpende beslissingen te moeten nemen? Hier kwam Bodar eindelijk met de meest belangrijke vraag die de kijker verwacht had. Een middelmatig antwoord over een vergelijking met de chirurg die het helende mes hanteert. Het zieke orgaan moet er uit en dan kan het genezingsproces beginnen. Ik ben daar goed doorheen gekomen, aldus de kardinaal. Je moet eerlijk zijn, geen omtrekkende beweging maken of de zaak verbloemen. Het geloof expliciet naar buiten brengen, die waarde wordt steeds duidelijker. Of dat voor iedereen geldt is onduidelijk. Overigens, op dat moment was het recente opzienbarende plan van Eijk met betrekking tot de toekomst van het bisdom nog niet bekend.

INGEHOUDEN EN VOORZICHTIG

Kortom, priester-wetenschapper Antoine Bodar is een welbespraakte, onberispelijke verschijning die door menige luisteraar of mediavolger als vertegenwoordiger van de oude R.-K. Kerk wordt gewaardeerd om zijn ingehouden en voorzichtige benadering bij veel ongemakken in het instituut. Het optreden van paus Franciscus bevalt hem matig. Paus Benedictus XVI waardeerde hij zeer, tot en met de rode handgemaakte muiltjes. Nog een klein element is te vermelden. In het interview met Maarten 't Hart ging het over bijbelse feiten, die niet echt gebeurd zijn, maar het geloof wel kleur geven. Misschien doelde Bodar daarop, toen ik wegliep bij het korte onderhoud en hij mij nariet dat we er bij de Mariënborgvereniging baat bij zouden hebben wanneer we ons wat poëtischer zouden opstellen. Misschien had hij daarmee wel een punt.

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKENT NIET PERSE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

PAX' KERKELIJKE VREDESBEWEGING

Tot mijn ontsteltenis las ik in *Mariënborg Magazine* (december 2014, blz. 23) een ingezonden stuk van G. J. Pels, Almere, waarin deze inzender PAX beschouwt als een “links georiënteerde politieke club”. PAX is de rechtmatige opvolgster van de voormalige officiële kerkelijke vredesbeweging Pax Christi, welke decennia lang onder voorzitterschap van bisschoppen gepoogd heeft een bijdrage te leveren aan zowel het beëindigen van de Koude Oorlog met alle nucleaire risico's van dien als het verzachten van het grote mondiale verschil tussen armoede en rijkdom, dat ook een permanente bedreiging vormt voor het vestigen van een meer stabiele wereldvrede. Wat is nu “een miskleun van de eerste orde”?

Eugène A. M. Fischer, Berkel-Enschot

Oud-lid van het landelijk bestuur van de katholieke vredesbeweging Pax Christi en van het Interkerkelijk Vredesberaad.

MOOIE FOTO

Dank u wel voor de mooie foto die Mariënborg plaatste van mij (met shawl), samen met de anderen, op het voorblad van het *Mariënborg Magazine* van en voor kritisch katholieken.

J. Dorrenboom-Mulder, Bleiswijk

VERTALING 'ONZE VADER'

Ongeveer een jaar geleden is vanuit Frankrijk een opmerking richting Rome gegaan over die slotzin van het Onze vader: ‘en leid ons niet in bekoring’. Dat kon toch eigenlijk niet dat God zelf ons de bekoring in stuurt. Het Griekse woord dat er aan ten grondslag ligt, betekent allereerst echter ‘testen, op de proef stellen’. Lambert van Gelder geeft (*Mariënborg Magazine*, december 2014) nog enkele veranderingen aan, die te verwachten zijn in de officiële Nederlandse vertaling. Ik vind eigenlijk dat je voor gebeden geen richtlijnen moet geven. Maar hier gaat het om ‘het gebed dat Jezus ons zelf geleerd heeft’. Ik hou het dus bij een vertaling, maar dan wel liefst zo goed mogelijk.

Het gaat mij vooral over de vertaling van het werkwoord van de zogenaamde ‘beden’ van het gebed. Wij vertalen meestal: ‘geheilgd worde uw naam’, enz. En we lezen dat als: ‘moge uw naam worden geheilgd’. Een aanvoegende

wijs, een bede dus. Ik vermoed dat dit uit de oude Latijnse vertaling komt: sanctificetur... adveniat... fiat..., dat meestal een wensvorm is. In de grondtekst, het Grieks, staat echter iets anders, namelijk een gebiedende wijs. Ik heb dat opgezocht in mijn Griekse spraakkunst die ik natuurlijk niet meer zo paraat heb en daar vond ik dat die gebiedende wijs heel nadrukkelijk vertaald moet worden. Er staat het voorbeeld bij van “breek nu/terstond de brug af”. Dat was kennelijk voor christelijke vertalers een brug te ver want zo praat je niet met God, die geef je geen bevelen en zeker niet zo dwingend. Maar.. Jezus doet dat kennelijk wel, want zowel Matteüs als Lucas schrijven deze gebiedende vorm: doe/laat nú geheilgd worden jouw naam!

Dan is er nog een tweede woord waarvan ik denk dat het anders vertaald moet worden. Dat betreft het ‘dagelijks brood’. Hier staat in het Grieks een woord dat betekent het ‘brood voor het bestaan nodig’, ‘het dagrantsoen aan brood’. Maar het kan ook betrekking hebben op de toekomst: ‘het brood van de toekomst’, ‘het brood van de (toekomstige) maaltijd in het koninkrijk’. Niet dat het dagelijks brood niet belangrijk is, maar in dit gebed denk ik eerder aan een diepere laag en dan kom ik op de tweede betekenis.

Ik heb dan ook het ‘Onze Vader’ opnieuw vertaald:

“Onze vader/moeder in de hemel: Laat nú geheilgd worden jouw naam!
Laat nú komen jouw koninkrijk! Laat nú geschieden jouw wil, zoals in de hemel zo ook op aarde!

Het brood van de toekomst geef ons dat nú vandaag! En vergeef ons nú onze schulden, zoals ook wij vergeven aan wie bij ons in de schuld staan. En stel ons toch niet op de proef maar red ons nú van het kwaad. Want van jou is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.”

Isaac Wüst, Amstelveen

CORRECTIES

Een nauwgezette lezeres heeft erop gewezen, dat in mijn ‘Wissewas’-column van december (blz. 23) de politica Hannie van Leeuwen ten onrechte wordt opgevoerd. Zij zou tegen te opdringerige nieuwsgierigen ooit gezegd hebben: “Een broedende kip moet je niet storen!”. Dat was zij niet, het was namelijk Ien Dales. Hierbij gecorrigeerd, met excuses aan mevrouw Van Leeuwen.

Leon Goertz

In hetzelfde nummer stonden ook enkele niet gecorrigeerde onnauwkeurigheden. Dit zijn de juiste gegevens: paus Gregorius de Grote was van 590 tot 604 bisschop van Rome; de encycliek ‘Humanae Vitae’ verscheen in 1968; Ratzinger werd in 1977 aartsbisschop van München en in 1981 hoofd van de Vaticaanse congregatie voor de Geloofsleer; Tertullianus stierf in het jaar 230 en Augustinus in 430.

Redactie

de Bezieling

hedendaags leven ontmoet christelijke spiritualiteit

De Bezieling is een gratis online magazine waarin hedendaags leven en christelijk geloven elkaar ontmoeten. De site is gemaakt voor mensen die zoeken naar inspiratie en ankerpunten in het leven en daarbij nieuwsgierig zijn naar wat de christelijke traditie te bieden heeft. **De Bezieling** is er voor alle leeftijdsgroepen, zoekt naar continuïteit tussen de generaties en kijkt met een frisse blik en open geest over allerlei scheidslijnen heen. Daarachter staat de overtuiging dat de christelijke traditie een spannende vindplaats is voor wie zoekt naar de essentie van het bestaan.

De site wordt inmiddels maandelijks door duizenden bezoekers bezocht en groeit iedere week gestaag met enkele nieuwe bijdragen: interviews en essays, columns en commentaar. Er is een cultuur- en boekenrubriek. Maar ook vindt u er interessante 'kijktips'. Een agendarubriek en de rubriek 'Samen lokaal' verwijzen naar lokale levensbeschouwelijke initiatieven waar je zomaar naartoe kunt. Kerken mogen leeglopen, religie, spiritualiteit en levensbeschouwing zijn allerminst passé. En 'ieder voor zich'? Het is maar net waar je kijkt. **De Bezieling** is overigens geen nieuwssite, maar haakt liever in op de vragen uit de onderstroom van onze cultuur. **De Bezieling** kan bogen op een kring betrokken en deskundige medewerkers. De hoofdredactie is in handen van theoloog en journalist Theo van de Kerkhof. De site, een uitgave van de stichting 'Kerk Hardop', is gratis toegankelijk, maar wordt voor een belangrijk deel gedragen door donaties en giften van lezers. De uitgever van **debezieling.nl** hoopt dat ook Mariëburgleden de site zullen weten te vinden, erdoor geraakt worden en ook bereid zijn om dit bijzondere initiatief financieel te steunen. Dat kan eenvoudig: zie op de website bovenaan bij 'Steun de Bezieling'. Bankrekening: NL74 RABO 0351 8278 11 t.n.v. de Stichting Kerk Hardop te Amstelveen.

Nieuwsgierig?

Neem een kijkje op www.debezieling.nl. Belangstellenden kunnen zich gratis aanmelden voor de tweewekelijkse Nieuwsbrief met een overzicht van recente bijdragen. **De Bezieling** is ook te volgen op Twitter en Facebook.

Suis Suis

Een snuggere brugklasser zal wel in de gaten hebben dat *suis* niet de benaming is van een of ander supersonisch gesuis dat sinds een te gekke disconacht als een oorwurm zijn brein terroriseert. Wel heeft het te maken met de afschuwelijke moordpartij in Parijs. Die sloeg in heel Europa in als een bom. Massa's mensen waren opgeschrikt en schoolden samen. En ineens waren zij allemaal *suis*.

"Je suis Charlie" – "Ik ben Charlie". Zij identificeerden zich met de slachtoffers, tenminste wat de vrije meningsuiting betreft. Maar wisten die duizenden die ineens *suis* waren, wel werkelijk wie ze zelf zijn en waarvoor zij eigenlijk opkomen? Wisten zij precies welke spotprenten 'Charlie Hebdo' en zijn team de laatste tijd de wereld in geslingerd hadden? Waren die uitingen wel allemaal zo netjes en konden zij het daglicht wel verdragen en de normen van het fatsoen doorstaan?

Het is juist de bijzondere gave van de mens dat hij kan denken. Tevens is het een weldaad om die gedachten te mogen uiten. Zo kan men ontspannen leven. Het denken ontstaat en blijft binnen de beslotenheid van het eigen brein. Als je goede en slimme dingen denkt, dan is de mensheid ermee geholpen om daar kennis van te nemen. Elke verstandige mens zal je daarvoor dankbaar zijn. Maar als je ondoordachte, dwaze en hatelijke dingen denkt en daar uiting aan geeft, dan roept dat al gauw weerstand en afschuw op. Dat geldt voor de opgestoken middelvinger als voor elk gesproken of geschreven woord en tevens voor elke grappig bedoelde column of cartoon.

Er is veel verdriet onder scholieren die ten onder dreigen te gaan aan eeuwige pesterijen door anderen. Ja, men moet tegen een stootje kunnen. Plagen mag, maar pesten niet. Dat is zo klaar als een klontje. Het verschil tussen beide is vaak flinterdun. Plagen komt voort uit een hart vol speelse genegenheid tot degene die men grappig op de korrel wilt nemen. Pesten is de uitbarsting van een broeierige vulkaan van ongenoegen, haat en vernedering waar men de ander te grazen wil nemen. Dus, met gewoon fatsoen komen we het verst.

Leon Goertz

Laatste Avondmaal

Sinds Leonardo da Vinci eind vijftiende eeuw het fresco "Laatste Avondmaal" schilderde op een wand in de refter van het dominicanenklooster in Milaan, is dat kunstwerk door honderden collega-kunstenaars herhaald, gekopieerd, vervormd, geparodieerd. Op deze bladzijde een kleine selectie. Lees over dit karige Laatste Eentje verder op bladzijde 12.

